

УДК 334.012:338.45:330.1

Є. І. Бірюков,
аспірант кафедри менеджменту та публічного адміністрування,
ПВНЗ "Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая"
ORCID ID: 0000-0001-5333-8839

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.21.71

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ

Ie. Biriukov,
postgraduate student of management and public administration department
PHEI "Academician Yuriy Bugay international scientific and technical university"

RESOURCES 'POTENTIAL OF ELECTRIC POWER ENTERPRISES AND THE FEATURES OF ITS EFFECTIVE USE

У статті досліджується ресурсний потенціал електроенергетичних підприємств. З'ясовано, що підприємства електроенергетики формують основу існування енергетичної галузі та становлять базову складову ресурсного забезпечення усієї економічної системи країни. Доведено, що дослідження ресурсного потенціалу є одним з ключових аспектів побудови стратегії розвитку електроенергетики. З'ясовано, що поняття "ресурсний потенціал підприємства" має багатовимірність розгляду та тлумачень його сутності. Узагальнено та систематизовано різні погляди щодо сутності поняття "ресурсний потенціал підприємства". Обґрунтовано, що ресурсний потенціал підприємств електроенергетики слід розглядати як спроможність електроенергетичного підприємства забезпечити власну господарську діяльність необхідною кількістю ресурсів, можливість налагодити ефективний процес їх використання за рахунок відповідних управлінських практик. Доведено, що ефективне використання ресурсного потенціалу підприємств електроенергетики можливе шляхом здійснення системної роботи як з боку самих електроенергетичних підприємств, так і зі сторони регуляторних органів.

The article explores the resource potential of electricity companies. It has been found that electric power companies form the basis of the existence of the energy industry and constitute a basic component of the resource supply of the entire economic system of the country. The efficiency and stability of electricity companies is the basis of economic security and independence of the state, acting as an important source and objective limitation of the development of all other sectors of the economy, determining the state's ability to neutralize external negative impacts and stabilize the internal economic environment. It is proved that the study of resource potential is one of the key aspects of building a strategy for the development of electricity. It has been found that the concept of "enterprise resource potential" has a rich dimension of consideration and interpretation of its essence.

Summarizing and organizing different views on the essence of the concept of "enterprise resource potential", we can distinguish two key approaches to the consideration of this category, namely: first, quantitative — defines resource potential as the set of all available enterprise resources; however, their estimation is usually limited to the analysis of the cost parameters of the available resources and their quantitative ratios; second, qualitative — is to understand the resource potential as an aggregate of the enterprise's ability to search, capture, organize the processing process and its further optimization within the existing resource ratios and production constraints in order to most effectively meet the needs of consumers.

It is substantiated that the resource potential of electric power companies should be considered as the ability of the electric power company to provide its own economic activity with the required amount of resources, the opportunity to establish an effective process of their use at the expense of appropriate management practices.

It is proved that the efficient use of the resource potential of electric power utilities is possible through the implementation of systematic work both by the electricity utilities themselves and by the regulatory

bodies, to eliminate such problems as: high deterioration of fixed assets; technical and technological backwardness; high cost of products and services; long payback period of investment investments; Weak management's personal interest in the results of infrastructure monopoly, etc.

Ключові слова: ресурсний потенціал, електроенергія, електроенергетичні підприємства, ефективність використання, розвиток підприємств електроенергетики, енергетична сфера.

Key words: resource potential, electric power enterprises, electricity, efficiency of use, development of electric power enterprises, energy sphere.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасний стан вітчизняної економіки характеризується наявністю складних системних проблем розвитку, чий індустріальний уклад більше не в змозі відповідати прогресивним потребам сучасності, здатним забезпечити стабільну основу довгострокового розвитку. Поглиблює проблему відсутність можливостей національної економіки відповідати технологічним, інформаційним, соціальним та екологічним трендам сьогодення, що обумовлено, насамперед, слабкістю та об'єктивною неможливістю ефективного управління ресурсним потенціалом у рамках вітчизняних господарських практик та регуляторних механізмів.

Підприємства електроенергетичної галузі не стали винятком, адже вразливість галузі до зовнішніх destabilizing явищ, зокрема, геополітичної напруженості, нестабільності на сировинних ринках, початок торговельних війн між найбільшими економіками світу, загалом посилення протекціоністських ідей актуалізує проблематику організації ефективного управління ресурсним забезпеченням електроенергетичних підприємств як передумов побудови ефективного механізму їх функціонування в умовах обмеженості, імпортозалежності, високої вартості ресурсів та підтримки належного рівня економічної безпеки підприємств загалом.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження теоретичних основ організації діяльності електроенергетичних підприємств, особливостей існуючого енергоринку та нормативно-правової бази забезпечення його функціонування представлене великою кількістю наукових напрацювань вітчизняних вчених. Особливо важливий вклад у розвиток цього напрямку досліджень здійснено такими вченими: Н. Богацька, Д. Волошин, І. Гусєва, В. Дергачова, М. Земляний, О. Кремін, Н. Кузьминчук, А. Мельник, Е. Оборіна, А. Полянська, А. Сменковський, В. Трапезніков, В. Христіановський, Н. Цивенкова, А. Чорна, А. Шевцов та ін.

Однак, враховуючи широке теоретичне висвітлення проблематики функціонування вітчизняних підприємств енергетичного сектору, на нашу думку, більш ґрунтового висвітлення вимагають питання систематизації теоретичних уявлень щодо ресурсного потенціалу електроенергетичних підприємств та прикладних аспектів ефективного управління ним.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є визначення поняття "ресурсний потенціал" та окреслення специфічних особливостей ресурсного потенціалу електроенергетичних підприємств.

Для досягнення поставленої мети було вирішено такі завдання:

- встановлено особливості діяльності підприємств електроенергетики;
- досліджено сутність поняття "ресурсний потенціал підприємства";
- дано авторське визначення поняття "ресурсний потенціал електроенергетичного підприємства";
- з'ясовано проблеми використання ресурсного потенціалу підприємств електроенергетики;
- визначено напрями ефективного використання ресурсного потенціалу підприємств електроенергетики.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Підприємства електроенергетики у своїй сукупності формують основу існування енергетичної галузі та базову складову ресурсного забезпечення усієї економічної системи держави, незалежно від ступеня ресурсного забезпечення або масштабності економіки. Така ситуація обумовлюється специфічним характером товару, що виробляють електроенергетичні підприємства, адже електрична енергія є невід'ємним елементом ресурсного забезпечення будь-якого суб'єкта економіки. Водночас, така особливість відображається і на діяльності самих енергетичних підприємств, унеможливаючи використання широкого спектру заходів конкурентної боротьби, відмінних від ціни або способів одержання товару.

Саме тому ефективність та стабільність роботи електроенергетичних підприємств є основою економічної безпеки та незалежності держави, виступаючи як важливий джерелом, так і об'єктивним обмеженням розвитку всіх інших галузей економіки, визначаючи можливість держави до нейтралізації зовнішніх негативних впливів та стабілізації внутрішнього економічного середовища.

Однак сучасний стан електроенергетичних підприємств України відзначається наявністю комплексу економічних, техніко-технологічних, фінансових та екологічних проблем розвитку, що поєднується з відсутністю стратегічного бачення направленості розвитку та модернізації галузі з боку державних структур. Виходячи з цього, варто наголосити, що саме дослідження ресурсного потенціалу є одним з ключових аспектів побудови стратегії розвитку електроенергетики, що є, з одного боку, дорожньою картою для вирішення наявних проблем галузі, а з іншого — важливим елементом національної безпеки.

Надійне функціонування промисловості, сільськогосподарства, інших галузей економіки та комунально-побутової сфери країни вимагає випереджального

розвитку енергетичного комплексу. Тому постійний розвиток енергетичного комплексу, ефективне використання енергії шляхом застосування енергозберігаючих, екологічно безпечних технологій у виробництві та побуті можуть розглядатися як основні напрями забезпечення енергетичної безпеки держави [1, с. 17].

Результат функціонування електроенергетичних підприємств визначається безліччю факторів, вивчення яких можливе з позиції системного підходу на мікро-економічному рівні. Результати функціонування визначаються переважно виробничим процесом і багато в чому залежать від ключових показників матеріально-технічних та кадрових ресурсів, які виражаються як у кількісному, так і в якісному вимірі [7, с. 69].

Розглядаючи питання ресурсного потенціалу, варто розуміти комплексну природу цього поняття та наявну багатовимірність розгляду його дефініції серед науковців.

Ресурсний потенціал підприємства визначається, як [3, с. 136; 4, с. 156; 5, с. 55; 6, с. 169]:

— соціально-економічна система функціонування підприємства;

— елемент виробничих відносин підприємства по відношенню до можливості створення матеріальних благ та послуг за долученням до виробництва трудових ресурсів;

— наявність ресурсів підприємства, що можливо залучити для досягнення поставлених цілей;

— сукупність ресурсів (матеріальних, земельних, нематеріальних, фінансових, інформаційних) та здатність працівників підприємства ефективно їх використовувати для досягнення окресленої місії та поставлених цілей підприємства;

— максимально можливий обсяг матеріальних благ та послуг, який можливо отримати за рахунок ефективного їх використання;

— здатність/спроможність підприємства виконувати певну роботу за використанням наявних ресурсів;

— механізм формування та ефективного використання сформованої системи ресурсів, альтернативних ресурсів та їх джерел відповідно до стратегічних напрямів розвитку підприємства;

— складова частина виробничих відносин щодо застосування здатності ресурсів до формування матеріальних благ.

Узагальнюючи та систематизуючи різні погляди щодо сутності поняття "ресурсний потенціал підприємства", можна виокремити два ключові підходи до розгляду такої категорії, зокрема:

кількісний — визначає ресурсний потенціал як множину усіх наявних ресурсів підприємства; при цьому їх оцінка, зазвичай, обмежується аналізом вартісних параметрів наявних у розпорядженні ресурсів та їх кількісних співвідношень;

якісний — полягає у розумінні ресурсного потенціалу як сукупності можливостей підприємства щодо пошуку, опанування, організації процесу переробки та його подальшої оптимізації в рамках існуючих ресурсних співвідношень та виробничих обмежень з метою найбільш ефективного задоволення потреб споживачів.

Слід також наголосити, що ресурсний потенціал з погляду як комплексу необхідних ресурсів, так і підходів

до оптимізації виробничих процесів, забезпечення належного управління ресурсами та формування відповідних стратегій може різнитися залежно від способів виробництва, географічного положення, певних специфічних особливостей конкретного підприємства. Саме тому ресурсний потенціал, на нашу думку, можна визначити як спроможність електроенергетичного підприємства забезпечити власну господарську діяльність необхідною кількістю ресурсів, можливість налагодити ефективний процес їх використання за рахунок відповідних управлінських практик.

Ефективне використання ресурсного потенціалу підприємств електроенергетики можливе шляхом здійснення системної роботи як з боку самих електроенергетичних підприємств, так і зі сторони регуляторних органів з ліквідації таких проблем:

— висока зношеність основних засобів, що подекуди досягає загрозливих рівнів можливої аварійності;

— техніко-технологічна відсталість, що водночас слугує додатковим фактором погіршення інвестиційної привабливості підприємств електроенергетики, обумовлене високими термінами окупності, низькою рентабельністю та відсутністю інвестиційних гарантій;

— висока собівартість продукції та послуг, у тому числі, внаслідок існування застарілої, неефективної інфраструктури;

— тривалий період окупності інвестиційних вкладень та відсутність дієвого механізму їх активізації та підтримки з боку державних та муніципальних органів влади;

— відсутність необхідних виробничих потужностей для переходу до режиму функціонування "розумних мереж";

— слабка особиста зацікавленість менеджменту у результатах роботи інфраструктурної монополії, оскільки фінансові результати господарської діяльності багато в чому залежать від лобіювання, можливостей впливу зацікавлених осіб на встановлення тарифу, а також на розподіл бюджетних коштів [8, с. 76];

— відсутність передумов формування ефективного конкурентного середовища;

— штучна монополізація енергоринку;

— бюрократизація та формалізація інструментів антимонопольного регулювання;

— низький рівень ощадливості вітчизняних підприємств електроенергетики, що виявляється як у неефективних ресурсоемних виробничих процесах, так і в значних енерговитратах у процесі транспортування електроенергії;

— селективний характер діяльності контролюючих органів;

— низький рівень екологічної свідомості суспільства, яка при достатньому рівні розвитку здатна стимулювати процеси екологізації енерговиробництва.

Саме тому, проблема використання ресурсного потенціалу електроенергетичних підприємств потребує цілісного та комплексного розуміння, зокрема стосовно усього спектру наявних ресурсів, складових ресурсного потенціалу, принципів його ефективного використання та проблем розвитку, що в умовах активної розбудови спільного з європейськими партнерами економічного та нормативно-правового поля дозволить по-

кращити стан використання ресурсного потенціалу вітчизняних підприємств електроенергетики.

Особливого значення для підвищення ефективності використання ресурсів електроенергетичних підприємств відіграє інноваційна спрямованість розвитку підприємств, що дає можливість оптимізувати та вдосконалити існуючі, а також запровадити інноваційні форми економічної діяльності, виробничо-організаційні операції та процеси. Інноваційна спрямованість розвитку електроенергетичних підприємств сприятиме підвищенню ефективності використання наявних ресурсів, виявленню резервів та потенційних можливостей електроенергетичних підприємств, що сприятиме не тільки підвищенню ефективності їх діяльності, а й енергетичної галузі та економіки в цілому.

Також для функціонування підприємств електроенергетики важливим є екологізація виробництва, що вимагає проведення таких заходів, як:

— системне впровадження новітніх енергозберігаючих технологій у взаємопов'язаних сферах підприємницької діяльності;

— поєднання інвестицій з інноваціями як чиннику активізації процесу екологізації електроенергетичних підприємств;

— здійснення аналізу результативності нововведень і прибутковості реалізованих заходів щодо екологізації діяльності електроенергетичних підприємств;

— задіявання додаткових фінансово-економічних механізмів з боку державного управління у напрямі стимулювання інвестиційної діяльності електроенергетичних підприємств у напрямку екологізації діяльності.

ВИСНОВКИ

Отже, проведене дослідження поняття "ресурсний потенціал підприємства" дає можливість констатувати, що це багатоаспектне поняття. Проведення аналітичного дослідження його сутності дало можливість встановити, що під потенціалом електроенергетичного підприємства слід розуміти певну спроможність електроенергетичного підприємства забезпечити власну господарську діяльність необхідною кількістю ресурсів, можливість налагодження ефективного процесу використання ресурсів за рахунок відповідних управлінських практик. Встановлено, що сучасний стан електроенергетичних підприємств України відзначається наявністю комплексу економічних, техніко-технологічних, фінансових та екологічних проблем розвитку. Їх вирішенню сприятиме системне, комплексне докладання зусиль як з боку самих електроенергетичних підприємств, так і зі сторони регуляторних органів, у тому числі, по відношенню до принципів ефективного використання ресурсного потенціалу електроенергетичних підприємств.

Подальших наукових розвідок вимагають питання розроблення та впровадження функціональної моделі управління підприємствами електроенергетики в умовах диверсифікації ресурсних джерел виробництва електроенергії.

Література:

1. Ажнакін С.Г. Проблеми енергозбереження та енергоефективності діяльності електроенергетичних підприємств. Економічні інновації. 2013. № 55. С. 9—22.

2. Артемчук Т.О. Підвищення суспільної результативності діяльності підприємств природних монополій електроенергетики. Вісник Сумського національного аграрного університету. 2016. № 4. С. 146—151.

3. Богацька Н.М., Хачатрян В. В. Сучасний підхід до оцінки сутності ресурсного потенціалу підприємства. Економіка. і суспільство. 2016. Вип. 3 / 20 С. 134—139.

4. Іваннікова Н. Дослідження ресурсного потенціалу підприємства житлово-комунального господарства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. Вип. 3. С. 154—158.

5. Краснокутська Н. Дефініція поняття — потенціал підприємства в контексті розвитку мікроекономічної теорії. Вісник КНТЕУ. 2008. № 5. С. 54—64.

6. Тульчинська С.О. Інтелектуально-інноваційна модернізація економіки України: теоретико-методологічні аспекти: монографія. Київ, НТУУ "КПІ", 2009. 488 с.

7. Тульчинська С.О., Чорній Б.П. Диверсифікація джерел залучення інвестиційних ресурсів у підприємства розподілення електроенергії. Економічний вісник Національного технічного університету України "КПІ". 2017. Вип. 14. С. 67—74.

8. Ущатовський К.В. Природні інфраструктурні монополії в електроенергетиці України: особливості функціонування та розвитку. Економічний простір. 2015. № 99. С. 68—78.

References:

1. Azhnakin, S. H. (2013), "Problems of energy saving and energy efficiency of activity of electric power enterprises", *Ekonomiczni innovatsii*, vol. 55, pp. 9—22.

2. Artemchuk, T. O. (2016), "Increasing the Social Productivity of Natural Power Monopoly Enterprises", *Visnyk Sums'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu*, vol. 4, pp. 146—151.

3. Bohats'ka, N. M. and Khachatryan, V. V. (2016), "Modern approach to assessing the essence of the enterprise resource potential", *Ekonomika i suspil'stvo*, vol. 3, no. 20, pp. 134—139.

4. Ivannikova, N. (2015), "Investigation of the Resource Potential of the Housing and Utility Enterprise", *Naukovy visnyk Uzhhorod'skoho natsional'noho universytetu*, vol. 3, pp. 154—158.

5. Krasnokuts'ka, N. (2008), "Definition of the concept — potential of the enterprise in the context of development of microeconomic theory", *Visnyk KNTEU*, vol. 5, pp. 54—64.

6. Tul'chyn'ska, S. O. and Chornij, B. P. (2017), "Diversification of sources of attraction of investment resources in the enterprises of power distribution", *Ekonomiczny visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu Ukrainy "KPI"*, vol. 14, pp. 67—74.

7. Tul'chyn'ska, S. O. (2009), *Intelektual'no-innovatsijna modernizatsiia ekonomiky Ukrainy: teoretyko-metodolohichni aspekty* [Intellectual-innovative modernization of Ukrainian economy: theoretical and methodological aspects], NTUU "KPI", Kyiv, Ukraine.

8. Ushchapov's'kyj, K. V. (2015), "Natural Infrastructure Monopolies in the Electric Power Industry of Ukraine: Features of Functioning and Development", *Ekonomicznyj prostir*, vol. 99, pp. 68—78.

Стаття надійшла до редакції 30.10.2019 р.